

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Ενότητα 1: Γενικά-Εισαγωγικά

Δημήτρης Πολίτης

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η.

Σκοποί ενότητας

- Κατανόηση βασικών (εισαγωγικών) εννοιών, καθώς και του (θεωρητικού-ιστορικού) πλαισίου της ελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής.
- Απόκτηση μιας ευρύτερης γραμματολογικής γνώσης της ελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής του 19ου και 20ού αιώνα — Βαθύτερη γνωριμία των φοιτητών/φοιτητριών με τη σύγχρονη ποιητική παραγωγή.
- Εξοικείωση των φοιτητών/φοιτητριών με τις Περιόδους της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, καθώς και με τα Αισθητικά/Λογοτεχνικά Ρεύματα (χαρακτηριστικά-τάσεις) που έχουν επηρεάσει τη Νεοελληνική Ποίηση του 19ου-20ού αιώνα.
- Αναγνώριση της ιδιαίτερης συμβολής της παλαιότερης ποιητικής παράδοσης στην εξέλιξη της Νεοελληνικής Ποίησης και κατανόηση του πλαισίου/των λόγων εμφάνισης της Γενιάς του '30.

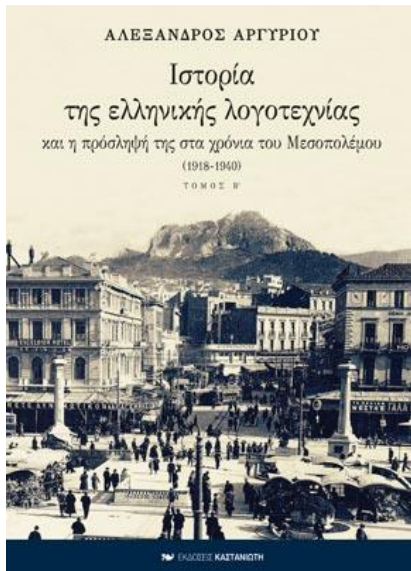

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγικές έννοιες-Διασαφήνιση όρων («Λογοτεχνία», «Ποίηση», «Φιλολογία», «Θεωρία Λογοτεχνίας», κ.ά.) .
- Περίοδοι της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας — Αισθητικά/Λογοτεχνικά Ρεύματα (Κλασικισμός, Ρομαντισμός, Παρνασσισμός, Ρεαλισμός-Νατουραλισμός, Συμβολισμός, Υπερρεαλισμός, Μοντερνισμός) -Χαρακτηριστικά (Μορφή-Περιεχόμενο)- Εκπρόσωποι.
- Σταθμοί στην εξέλιξη της Νεοελληνικής Ποίησης- Από τον Κ.Π.Καβάφη στον Γ.Σεφέρη (Γενιά του '30)-Χαρακτηριστικά-Εκπρόσωποι.

Ιστορίες της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Αλέξανδρος Αργυρίου

Κ.Θ.Δημαράς

Λίνος Πολίτης

Mario Vitti

Περίοδοι της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Α΄. Η Υστεροβυζαντινή περίοδος (10ος αι. μ.Χ.-1453)

α). Από το 10^ο αι. μ.Χ. ως την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους (1204).

β). Από το 1204 ως την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους (1453).

Β'. Η περίοδος της Τουρκοκρατίας (1453-1821)

α). Από την άλωση της Κωνσταντινούπολης ως την κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους (1453-1669).

β). Από την πτώση της Κρήτης ως την ελληνική επανάσταση (1669-1821).

Γ'. Η περίοδος από την Επανάσταση του 1821 ως σήμερα

α). Η νεότερη περίοδος της Λογοτεχνίας (από τον Σολωμό ως τον Καβάφη).

β). Η σύγχρονη περίοδος της Λογοτεχνίας (από τον Καβάφη ως τις μέρες μας).

Λογοτεχνικά Ρεύματα

- Ο όρος «Λογοτεχνικό Ρεύμα» αναφέρεται σε μια τάση που αφορά την τέχνη μιας συγκεκριμένης περιόδου και ακολουθείται/υιοθετείται από αρκετούς δημιουργούς. Περιλαμβάνει όλες εκείνες τις αντιλήψεις τους ή τους παράγοντες που επηρεάζουν, και τελικά διαμορφώνουν, την «ποιητική» τους.
- Η Νεοελληνική Λογοτεχνία επηρεάζεται από τα λογοτεχνικά ρεύματα του 18ου-19ου αιώνα (ρομαντισμός, ρεαλισμός, νατουραλισμός, παρνασσισμός, συμβολισμός, υπερρεαλισμός, μοντερνισμός), τα οποία επικρατούσαν σε χώρες του εξωτερικού, και ιδιαίτερα της Ευρώπης.

Κλασικισμός

Ο Κλασικισμός αναπτύσσεται από την εποχή της Αναγέννησης (15ος αι., κ.ε.) αλλά κυρίως κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα. Χαρακτηριστικά του είναι η αρτιότητα, η αρμονία, η ισορροπία και η συμμετρία της έκφρασης.

Κύρια χαρακτηριστικά Κλασικισμού: Περιεχόμενο

- Θέματα από τον αρχαίο κόσμο (ελληνικό και ρωμαϊκό), όχι από τη σύγχρονη ζωή,
- Εξιδανικευμένος μακρινός κόσμος με κέντρο τον άνθρωπο,
- Απόλυτη προτεραιότητα στον ορθό λόγο, στη διάνοια, στη λογική,
- Χαλιναγώγηση της φαντασίας και του συναισθήματος,
- Αναζήτηση του καθολικού και του πανανθρώπινου,
- Διδακτική πρόθεση.

Κύρια χαρακτηριστικά Κλασικισμού: Μορφή

- Λιτό και πυκνό ύφος.
- Αποφυγή εντυπωσιακών λέξεων και υπερβολής.
- Χρησιμοποίηση αφηρημένων εννοιών.

«Η Καταστροφή των Ψαρών»

Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη,
περπατώντας η δόξα μονάχη
μελετά τα λαμπρά παλικάρια
και στην κόμη στεφάνι φορεί
γινωμένο από λίγα χορτάρια
που 'χαν μείνει στην έρημη γη...

Δ. Σολωμός

Ὠδὴ Πέμπτη. Εἰς Μούσας

α΄

Τὰς χορδὰς ἅς ἀλλάζωμεν
ὦ χρυσὸν δῶρον, χάρμα
Λητογενέος μέγα·
τὰς χορδὰς ἅς ἀλλάζωμεν
ἰώνιος λύρα.

β΄

Ἄλλα σύρματα δότε
ζεφυρόποδες Χάριτες·
καὶ σεῖς ἐπὶ τὸ ξύλον
μελίφρονον, ὑακίνθινον
βάλετε στέμμα.

Ανδρέας Κάλβος

Ρομαντισμός

Ο Ρομαντισμός αναπτύσσεται στο τέλος του 18ου αιώνα, με επίκεντρο τη Γαλλία, ενώ στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα εξαπλώνεται σε όλη την Ευρώπη. Εμφανίζεται ως αντίδραση προς τον κλασικισμό και το Διαφωτισμό.

Κύρια χαρακτηριστικά Ρομαντισμού: Περιεχόμενο

- Θέματα: από το Μεσαίωνα, ο έρωτας και η ερωτική δυστυχία, η μελαγχολία, ο θάνατος, η θρησκευτικότητα, η φύση,
- Λαϊκές παραδόσεις (τοπικό χρώμα), η αγάπη για το παρελθόν,
- Ατομικοί χαρακτήρες, όχι πανανθρώπινοι,
- Κυριαρχία της φαντασίας και του συναισθήματος, του ρεμβασμού και του υποκειμενισμού,
- Υποκειμενική ενατένιση της φύσης,
- Άρνηση της πραγματικότητας και εξιδανίκευση των πραγμάτων.

Κύρια χαρακτηριστικά Ρομαντισμού: Μορφή

- Σπατάλη εκφραστικών μέσων,
- Ανάμειξη λογοτεχνικών στοιχείων,
- Ανεπιτήδευτο, φυσικό, αυθόρμητο.

«Ο Οδοιπόρος»

Αὐτὸ βλέπεις τὸ ποτάμι
Ὅπου τρέχει θολωμένο;
Αὐτὸ βλέπεις τὸ καλάμι
Τὸ ξερό, τὸ κυρτωμένο;
Ἐγὼ εἶμαι τὸ καλάμι,
Τὸ ποτάμ' εἶν' ἡ ζωὴ μου.
Καὶ τὸ μέλλον μου, αἱ ἄμμοι
Τῆς ξερῆς αὐτῆς ἐρήμου.

Θόλωσε, καὶ μαύρη τρέχει,
Ὁδοιπόρε! ἡ ζωὴ σου.
Τὰ βουνά, τὰ σύννεφά των,
νὰ οἱ μόνοι σύντροφοί σου.
Εἰς ἐρήμους πεδιάδας
σὲ παραίτησαν οἱ φίλοι.
Τῆς πιστῆς σου ἐρωμένης
νεκροκλείσθηκαν τὰ χεῖλη·

Τὸ πᾶν ἄλλαξε, κ' ἡ φύσις,
καὶ οἱ ἄνθρωποι, κι' ὁ χρόνος.
Πλὴν δὲν ἄλλαξεν ὁ πλάστης·
δὲν ἀλλάζει αὐτὸς μόνος.
Ὅλοι σ' ἔστησαν δολίως
Τὴν παγίδα τῆς ἀπάτης,
Πλὴν αὐτὸς εἶν' αἰωνίως
Καὶ πατήρ σου καὶ προστάτης.

Παναγιώτης Σούτσος

Η αυτού Πανεξοχότης μ' αγκαλιάζει κάθε μέρα·
μα ρημάζω το ταμείον; Αλλού βλέπει· βλέπει πέρα.
Φθάνει μόνον πουρνό βράδυ να τον λέγω εις τ' αὐτί
τι φρονεῖ ο ἕνας κι ἄλλος και τι δρόμο περπατεῖ.
Τερερέμ, λαλά, λαλά·
η δουλειά πάγει καλά.

Αλέξανδρος Σούτσος

«Ο φανός του κοιμητηρίου Αθηνών»

Εν μέσω πένθους οιονεί γλυκείας ευτυχίας,
φάροι τον νουν ευθύνοντες προς την αθανασίαν,
διάδημα επικοσμούν το φάσμα της σκοτίας,
τα άστρα, την ατέρμονα βαδίζουσι πορείαν.

Αλλά ιδέ, εκεί μακράν, εις το νεκροταφείον,
φανόν με του ορίζοντος συμπύκνοντα το πέρας·
δεν είναι μέγας ως αστήρ και πλήρης μυστηρίων,
αλλ' έχει τας ακτίνας του πολύ συμπαθεστέρας.

Φανέ, φυλάσσων τους νεκρούς, τον θάνατον στολίζων,
σε, φως, ζωήν, τις έρριψεν εντός κοιμητηρίου;
Δεν είσαι ως μειδίαμα χείλους νεκρού στολίζον;
Σε βλέπουν οι υπνώττοντες κάτωθεν του φορείου;

Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος

Ρεαλισμός

Ο Ρεαλισμός (Γαλλία, μέσα 19ου αιώνα) αναπτύσσεται ως αντίδραση στις αισθηματικές υπερβολές του Ρομαντισμού αλλά και ως μια απόπειρα πιστής και αντικειμενικής αναπαράστασης της πραγματικότητας.

Τα ρεαλιστικά έργα

- αντλούν τα θέματά τους από την καθημερινή εμπειρία, απέναντι στην οποία οι δημιουργοί κρατούν αντικειμενική στάση,
- περιγράφουν με ακρίβεια και λεπτομέρεια πρόσωπα και καταστάσεις, χωρίς εξάρσεις και εξιδανικεύσεις, ενώ κάποιες φορές είναι εμφανής μια κριτική διάθεση.

Βασικοί εκπρόσωποι-αντιπροσωπευτικά έργα

- Ονορέ ντε Μπαλζάκ (Ανθρώπινη Κωμωδία, κ.ά.)
- Γκουστάβ Φλομπέρ (Μαντάμ Μποβαρύ)
- Π.Καλλιγάς (Θάνος Βλέκας)
- Ε.Ροϊδης (Πάπισσα Ιωάννα)
- Δ.Βικέλας (Λουκής Λάρας), κ.ά.

Νατουραλισμός

Ο Νατουραλισμός (Γαλλία, τέλη 19ου -αρχές 20ού αιώνα) αποτελεί εξέλιξη αλλά και ακραία εκδοχή του ρεαλισμού, με τον οποίο μοιράζεται ως κοινά χαρακτηριστικά την ακριβή και χωρίς εξωραϊσμούς αναπαράσταση της πραγματικότητας, καθώς και την αξιοποίηση θεμάτων από την καθημερινή ζωή.

Χαρακτηριστικά Νατουραλισμού

- Επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στα προβλήματα της ζωής, προβάλλοντας θέματα ιδιαίτερα προκλητικά από το περιθώριο της κοινωνικής ζωής.
- Διακρίνεται για την υπερβολικά λεπτομερή περιγραφή ακόμα και βίαιων σκηνών, καθώς και για το συχνό τραγικό τέλος των ηρώων, οι οποίοι είναι συνήθως καταπιεσμένοι, αδικημένοι και θύματα της κοινωνίας. Η συμπεριφορά τους επηρεάζεται τόσο από εξωγενείς όσο και από ενδογενείς παράγοντες, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται ως άτομα που δρουν με βάση τα εσωτερικά τους ένστικτα και κάτω από την επίδραση κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών.

Βασικοί εκπρόσωποι-αντιπροσωπευτικά έργα

- Εμίλ Ζολά (Νανά , 1880)
- Α.Καρκαβίτσας (Ο Ζητιάνος, 1897)

Παρνασσισμός

Ο Παρνασσισμός (Γαλλία, τέλη 19ου αιώνα)
[Ευρώπη: 1866-1880, Ελλάδα: 1880-1892]
εμφανίζεται ως αντίδραση στις ρομαντικές
ατασθαλίες, στις συναισθηματικές υπερβολές και
στον άκρατο υποκειμενισμό του Ρομαντισμού. Ο
όρος δεν έχει θεωρητική εξάρτηση από τη λέξη
«Παρνασσός».

- Επαναφέρει στοιχεία του Κλασικισμού, ενώ στρέφεται προς την Ελληνορωμαϊκή Αρχαιότητα (ως αποτέλεσμα της εισβολής της αρχαιολογικής επιστήμης στην Ευρώπη) αλλά και προς τον Ινδικό Πολιτισμό.
- Προβάλλει ως χαρακτηριστικά των έργων: τη στατικότητα, την απάθεια, τη ρεαλιστική αναπαράσταση με ακριβείς περιγραφές, την ισορροπία και την αψεγάδιαστη μορφή.
- Αντλεί τα θέματά του από την καθημερινή, κοινωνική αλλά και ιστορική πραγματικότητα.
- Βασικές επιδιώξεις (των δημιουργών) του είναι: η απόλυτη τελειότητα (με την αυστηρή τήρηση των μετρικών κανόνων) και η επιμονή στην αναζήτηση των κατάλληλων λέξεων αλλά και στη σύμπτυξη των νοημάτων.

- Αγγίζει τα όρια της πλαστικής τελειότητας του στίχου και φέρνει την ακρίβεια της διατύπωσης.
- Στην Ελλάδα (1880-1895) συμπίπτει με την αρχή των αγώνων του Δημοτικισμού και με την παρακμή του παρεξηγημένου Ρομαντισμού.

- Οι Έλληνες ποιητές διδάσκονται από τους Γάλλους παρνασσικούς της μικροαστικής αισθηματολογίας και της χαρούμενης οικειότητας, όπως ο Κοππέ.
- Γύρω από αυτόν μορφοποιούν την ελληνική και λαϊκή τους διάθεση ο Γ.Δροσίνης, και ο Ι.Πολέμης, ενώ ο Κ.Παλαμάς διαλέγει υψηλά παρνασσικά πρότυπα, όπως ο Λεκόντ ντε Λιλ (αρχαιολατρία).

Κύρια χαρακτηριστικά Παρνασσισμού: Περιεχόμενο

- Εξωτικά, πλούσια ζωγραφισμένα, τοπία,
- Σπάνια ζώα,
- Θρησκευτικοί και πολεμικοί μύθοι, επικά εξιστορημένοι,
- Απρόσωπες καταστάσεις,
- Ναοί και μέγαρα, αμφιέσεις, τελετουργίες.

Κύρια χαρακτηριστικά Παρνασσισμού: Μορφή

- Λατρεία της ποιητικής μορφής,
- Λατρεία της πλαστικής εικόνας,
- Λατρεία της ακριβόλογης έκφρασης,
- Λατρεία της λεπτομέρειας,
- Λατρεία του «μαρμαροπελεκημένου» στίχου,
- Προσήλωση στην παράδοση της ποιητικής στιχουργίας με την ανάδειξη της ολοκληρωμένης στροφής.

«Σταλαγματιά νερού»

Στην άκρη φύλλου τρυφερού
τυχαίνει μια σταλιά νερού
απ' τη βροχή να μένει.
Το φύλλο άνεμος κουνεί
και η σταλαγματιά πονεί
και τρέμει φοβισμένη...

Γλυστρά... και στάζει- Στο κλαρί
δεν είναι πλειά, μα δεν μπορεί
κι ευθύς στη γη να φθάσει.
Μες στον αέρα κρεμαστή,
σαν διαμαντάκι γυαλιστή
για λίγο θα περάσει.

Αχ, δεν τολμώ να σου το πω,
μα ξέρεις συ πως σ' αγαπώ,
σωπαίνεις και σωπαίνω...
Τέτοια αγάπη ντροπαλή
κόμπο νερού μοιάζει πολύ
στην πλάση κρεμασμένο.

Γεώργιος Δροσίνης

«Πατρίδες»

Εδώ ουρανός παντού κι ολούθε ήλιου αχτίνα,
και κάτι ολόγυρα σαν του Υμηττού το μέλι,
βγαίνουν αμάραντ' από μάρμαρο τα κρίνα,
λάμπει γεννήτρα ενός Ολύμπου η Θεία Πεντέλη.

Στην ομορφιά σκοντάβει σκάφτοντας η αξίνα,
στα σπλάχνα αντί θνητούς Θεούς κρατά η Κυβέλη,
μενεξεδένιο αίμα γοργοστάζ' η Αθήνα
κάθε που τη χτυπάν του Δειλινού τα βέλη.

Της ιερής ελιάς εδώ ναοί και οι κάμποι
ανάμεσα στον όχλο εδώ που αργοσαλεύει
καθώς απάνου σ' ασπρολούλουδο μια κάμπη,

ο λαός των λειψάνων ζη και βασιλεύει
χιλιόψυχος, το πνεύμα και στο χώμα λάμπει,
το νιώθω, με σκοτάδια μέσα μου παλεύει.

(Η Ασάλευτη Ζωή)
Κωστής Παλαμάς

«Ζωγραφιά»

Σκίνοι και πεύκα, θάμνοι και χαμόκλαδα
πυκνή στολίζουν του βουνού τη ράχη ·
κάτω, νερά καθάρια και τρεχούμενα,
απάνω, ηλιοκαμένοι και άγριοι βράχοι.

Στα πόδια του, σαρακωμένες, γέρικες
ελιές μεστώνουν του καρπού τα πλήθη,
και γύρω των αμπέλια καταπράσινα
εγκυμονούν των πόνων μας τη λήθη.

Ο ήλιος του μεσημεριού χρυσόφωτος
κόσμους εντόμων, νέους κόσμους πλάθει,
και συντροφεύει ο βόμβος ο μονότονος
της μέλισσας που τριγυρνά στ' αγκάθι.

Ιωάννης Πολέμης

Συμβολισμός

Ο Συμβολισμός (Γαλλία, τέλη 19ου αιώνα)
[Ευρώπη (1880-1930), Ελλάδα (1892-1930)]
εκφράζεται ως αντίδραση απέναντι στο Ρεαλισμό,
στο Νατουραλισμό και στον Παρνασσισμό.
Πρόδρομοι του συμβολισμού οι «καταραμένοι
ποιητές», οι αιρετικοί (Μπωντλέρ, Ρεμπώ,
Βερλαίν, Μαλλαρμέ). Ο όρος Συμβολισμός
οφείλεται στον Έλληνα Ζαν Μωρεάς (Ι.
Παπαδιαμαντόπουλος): 11 Αυγούστου 1885
(άρθρο στο γαλλικό περιοδικό 19 ος Αιώνας).

Τρεις επαναστάσεις του Συμβολισμού

1. Ελευθερία του στίχου.

2. Καθαρή ποίηση σε επαφή και ανταλλαγή με τη μουσική (Βάγκνερ, Βαγκνερική Επιθεώρηση, 1885).

3. Η ιδέα της επανάστασης. Η διαρκής ανανέωση της ποίησης.

Κύριοι εκπρόσωποι: Ζυλ Λαφόργκ, Γουσταύος Καν, Ρενέ Γκιλ.

Συμβολική Ποίηση: Βασικά χαρακτηριστικά

- Ο περιορισμός του εννοιολογικού περιεχομένου,
- Η υποβλητικότητα και η μουσικότητα του στίχου, η οποία εξαρτάται από τη σωστή επιλογή και διάταξη των λέξεων,
- Καταστάσεις ρευστές, απροσδιόριστες συγκινήσεις, όχι λογική αλλά διαίσθηση,
- Η ανεύρεση, με τη φαντασία, ανάλογου με τα παραπάνω εικονικού συμβόλου ή σειράς συμβόλων που προσδιορίζουν μια κατάσταση, οργανική σχέση-ανταπόκριση ανάμεσα σε σύμβολο και συμβολιζόμενο.

Οι Συμβολιστές προβάλλουν τα συναισθήματα και τις ψυχικές τους διαθέσεις μέσα υλικά ή πνευματικά αντικείμενα, τα οποία ενσωματώνουν στο έργο τους με τη βοήθεια λεκτικών συμβόλων. Συγκεκριμένες εικόνες χρησιμοποιούνται ως σύμβολα ιδεατού κόσμου, απέραντου, γενικού, του οποίου η πραγματικότητα είναι απλή απεικόνιση.

Σύμβολο δύο (2) όροι

A

- εικόνα
- μορφή
- σύνθημα
- σχήμα
- αντικειμενική
συστοιχία (σύνολο
αντικειμένων που
εκφράζουν ένα
συναίσθημα)

B

- κατάσταση
- νόημα
- συναίσθημα
- σκέψη
- μια «άλλη
πραγματικότητα»

Ελληνικός Συμβολισμός

- 1892 Στέφανος Στεφάνου (ανύπαρκτος ποιητής): Γραμματολογικά εισάγει το ρεύμα.
- Οι κύριοι εκπρόσωποι: Ι.Γρυπάρης, Κ.Παλαμάς, Α.Σικελιανός (πρώτα ποιήματα), Λ.Πορφύρας, Κ.Χατζόπουλος.
- Ο συμβολισμός από το 1892 ως το 1930 επηρεάζει τη νεότερη ποίηση (Γ.Σεφέρης, Γ.Ρίτσος, Ν.Βρεττάκος, κ.ά.), ενώ ως το 1910 (περίοδος ποιητικού Δημοτικισμού) παραμένει βαθύτατα ελληνικός π.χ. Κ.Παλαμάς.
- 1910 κ.ε. χειραφετείται από τα ελληνικά ενδιαφέροντα και προσεγγίζει τον ευρωπαϊκό συμβολισμό (Α. Μελαχρινός, Κ.Ουράνης, Τ.Κ.Παπατσώνης, Κ. Καρυωτάκης, Ν.Λαπαθιώτης, Μ.Παπανικολάου, Τ.Άγρας).
- Βασικά χαρακτηριστικά: Μυστική διάθεση, Μουσική γοητεία, Υποβολή, Λεκτική γλυκύτητα, Ψυχική δόνηση.

«Τὸ ἀπόβροχο»

Τὴ νύχτ' ἀπόψε - ἡ Θλίψη της μ' ἀνάστησε ἡ τρανή,
τὴ Θλίψι μας σὰ νὰ εἶχε μελετήση-
τὴ νύχτ' ἀπόψε ἀνοίξανε οἱ ἑβδομοὶ οὐρανοὶ
καὶ πόντισε νερὸ κατακλυσμὸς τὴ χτίση.

Στὰ σκοτεινὰ ἐξεχείλισαν τῶν Θλίψεων οἱ πηγές
καὶ χύθηκαν οἱ κρατημένοι οἱ θρῆνοι
κ' ἐλπίδα πιά δὲν ἔμεινε γιὰ νέες πάλι αὐγές
τὴ νύχτα, ποὺ εἶπες ἡ στερνὴ πὼς θὰ εἶχε μείνη.

Ιωάννης Γρυπάρης

«Lacrimae rerum»

Ἄμοιρη! τὸ σπιτάκι μας ἐστοίχιωσεν
ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου τὴν θλιμμένη·
στοὺς τοίχους, στὸν καθρέφτη, στὰ εἰκονίσματα,
ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου κάτι μένει.

Κάτι σὰ μόσκου μυρωδιά, κι ἀπλώνεται
καὶ τὸ φτωχὸ σπιτάκι πλημμυρίζει,
κάτι σὰ φάντασμα, θολὸ κι ἀνέγγιχτο,
κι ὅπου περνᾷ σιγὰ τὸ κάθε ἀγγίζει.

Ὅξω, βαρὺ, μονότονο ψιχάλισμα
δέρνει τὴ στέγη μας· καὶ τότε ἀντάμα
τὰ πράματα ποὺ ἀγιάσανε τὰ χέρια σου
ἀρχίζουν ἓνα κλάμα... καὶ ἓνα κλάμα...
Κι ἀπ' τὴ γωνιὰ ὁ καλὸς τῆς Λήθης σύντροφος,
τ' ἀγαπημένο μας παλιὸ ρολόι,
τραγουδιστῆς τοῦ χρόνου, κι αὐτὸς κλαίοντας
ρυθμίζει ἀργά, φριχτά, τὸ μοιρολόι...

Λάμπρος Πορφύρας

«Γραφιάς»

Οι ώρες μ' εχλώμιαναν, γυρτός που βρέθηκα ξανά
στα αχάριστο τραπέζι
(Απ' τ' ανοιχτό παράθυρο στον τοίχο αντικρυνά
ο ήλιος γλυστράει και παίζει).

Διπλώνοντας το στήθος μου, γυρεύω αναπνοή
στη σκόνη των χαρτιών μου.
(Σφύζει γλυκά και ακούγεται χιλιόφωνα η ζωή
στα ελεύθερα του δρόμου).

Απόκαμα. Θολώσανε τα μάτια μου και ο νους,
όμως ακόμη γράφω.
(Στο βάζο ξέρω δίπλα μπου δυο κρίνους φωτεινούς.
Σα νάχουν βγει σε τάφο).

Κώστας Καρυωτάκης

Υπερρεαλισμός

Ο Υπερρεαλισμός (ή Σουρεαλισμός): Γαλλία, αρχές 20ού αιώνα κατά την περίοδο μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου.

Χαρακτηριστικά Υπερρεαλισμού

- Τα νόημά του αποδίδεται με τη φράση «πάνω ή πέρα από την πραγματικότητα»,
- Επιδίωξή του είναι η υπέρβαση του πραγματικού κόσμου με τη διερεύνηση και την καταγραφή του υποσυνείδητου και την απελευθέρωση της φαντασίας, χωρίς την παρέμβαση της λογικής,
- Χαρακτηριστικά στοιχεία των υπερρεαλιστικών κειμένων:
 - η αυτόματη γραφή, με την οποία εκδηλώνονται οι αυτόματοι ψυχικοί συνειρμοί,
 - η καταστρατήγηση των κανόνων της παραδοσιακής στιχουργικής,
 - η χρήση τεχνικών που απελευθερώνουν από τους λογικούς κανόνες,
 - τα χρώματα και οι εικόνες που παραπέμπουν στον κόσμο των ονείρων,
 - η γλωσσική απελευθέρωση.

Μοντερνισμός

Ο Μοντερνισμός αναπτύσσεται τέλη 19ου-αρχές 20ού ως αντίδραση στις συντηρητικές αξίες του Ρεαλισμού.

*

- Ο Μοντερνισμός εκφράζει την κρίση του αστικού πολιτισμού και τις συνταρακτικές αλλαγές που επήλθαν στη δυτική κοινωνία,
- Χαρακτηριστικά του είναι η απόρριψη της παράδοσης και η υιοθέτηση νέων τάσεων, οι οποίες επηρεάζονται από την συνεχώς εξελισσόμενη τεχνολογία και τις επιπτώσεις του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Η Γενιά του 1930

Ποιητές και Πεζογράφοι που παρουσιάστηκαν γύρω από τη χρονολογία αυτή και ανανέωσαν δημιουργικά τόσο την ποίηση όσο και την πεζογραφία.

*

- Με τον όρο «Γενιά του '30», στη στενότερη σημασία του, μπορούμε να εννοήσουμε τους νέους που συνεργάστηκαν στο περιοδικό Τα Νέα Γράμματα. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε από το Γ. Θεοτοκά και καθιερώθηκε μέσα από την ομάδα του περιοδικού αυτού. Στην ευρύτερη, όμως, σημασία του θα περιλάβουμε όσους νέους ωρίμασαν ανάμεσα στο 1930 και στο 1940.

- Η λέξη «γενιά» κυκλοφορεί ευρέως στο Ελεύθερο Πνεύμα του Θεοτοκά και διαδίδεται ολοένα και περισσότερο τα χρόνια εκείνα στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη. Στην έννοια της λέξης είχε δώσει κύρος ο Albert Thibaudet στις ιστορικές του μελέτες, και ειδικά στην *Historire de la litterature francaise de 1780 a nos jours*. Ο Robert Escarpit επισημαίνει τους κινδύνους που προκύπτουν από μια αβασάνιστη χρήση της έννοιας αυτής.

- Στη «Γενιά του Τριάντα» εντάσσουμε τους λογοτέχνες εκείνους που παρουσιάζονται νέοι, με πρωτοποριακές ιδέες/φιλοδοξίες, με διάθεση να έρθουν σε ρήξη με το παρελθόν ή τουλάχιστον να διαφοροποιηθούν από αυτό και από την κατεστημένη τάξη. Γίνονται, όμως, δεκτοί από αυτή, εφόσον συμμετέχουν στις ίδιες επιδιώξεις με τους νέους και αποβλέπουν σε θέματα και μορφές, νέες και ομοιογενείς, στηριγμένες σε εμπειρίες κοινές, βιωμένες με κάποια συγγένεια. Σε αυτή την ομάδα νέων προσχωρούν και ληξιαρχικά λιγότερο νέοι, οι οποίοι συμμετέχουν στις ίδιες επιδιώξεις με τους νέους. Η καλλιτεχνική αυτή μειονότητα (ή πρωτοπορία) εκτοπίζει τους παλαιότερους και επιδιώκει να εγκαταστήσει μια νέα τάξη.

Με αυτή τη διεύρυνση του όρου, στη «Γενιά του Τριάντα» περιλαμβάνονται, ασφαλώς, αυτοί που ήταν συγκεντρωμένοι γύρω από το περιοδικό Τα Νέα Γράμματα αλλά και οι ποιητές που ανήκουν στην αριστερή παράταξη και απομονώθηκαν Συστηματικά κατά τη Μεταξική Δικτατορία.

Νεότερη Ποίηση

Μοντερνισμός

Γ. Σεφέρης
T.S.Eliot
E.Pound
P.Valéry
P.Eluard

Υπερρεαλισμός

A.Εμπειρικός
N.Εγγονόπουλος
Ο.Ελύτης
Α.Μπρετόν

*

- Απαλλαγή από τα ψεύτικα στολίδια της παραδοσιακής ποίησης.
- Άμεση συνάρτηση με τα νέα ρεύματα και τις ανησυχίες του ευρωπαϊκού λυρικού λόγου.

*

- 1909: Φουτουρισμός (Μαρινέτι)
- 1916-1924: Ντανταϊσμός (Tzistane Tzara)
- 1924-...: Υπερρεαλισμός (Α. Μπρετόν)

Νεωτερικοί ποιητές

Γ.Ρίτσος

Ν.Βρεττάκος

Με στοιχεία
παράδοσης,
Μοντερνισμού,
Υπερρεαλισμού.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Αθανασόπουλος, Β. Το ποιητικό τοπίο του ελληνικού 19ου και 20ού αιώνα. Τόμος Γ'. Αθήνα: Καστανιώτης, 2007.
- Βελουδής, Γ. Γραμματολογία: Θεωρία Λογοτεχνίας. Αθήνα: Πατάκης, 2002.
- Δημητρακόπουλος, Φ.Α. Ο Νεοελληνισμός στη Λογοτεχνία. 19^{ος}-20^{ός} αι.: Με θεωρητικά κεφάλαια και αντιπροσωπευτικά κείμενα. Αθήνα: Επικαιρότητα, 1990.
- Ήγκλετον, Τ. Εισαγωγή στη Θεωρία της Λογοτεχνίας. Μτφρ. Μ. Μαυρωνάς. Αθήνα: Οδυσσέας, 2008.
- Κρασσανάκης, Α. Λογοτεχνία & Ρητορική. Αθήνα: 2005.
<<http://www.krassanakis.gr/logotechnia.htm>>
- Μαστροδημήτρης, Π. Δ. Από τη Λογοτεχνία στη Φιλολογία: Θέματα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και της σπουδής της. Αθήνα: Δόμος, 2010.
- Μαστροδημήτρης, Π. Δ. Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία. Αθήνα: Δόμος, 2005.
- Πολίτης, Λ. Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ., 172009.
- Vitti, M. Για μια ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας του εικοστού αιώνα: Προτάσεις ανασυγκρότησης, θέματα και ρεύματα. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2012.
- Vitti, M. Η γενιά του '30: Ιδεολογία και μορφή. Αθήνα: Ερμής, 2000.

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου της διδάσκουσας.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Δημήτρης Πολίτης 2015.

«Νεοελληνική Λογοτεχνία. Γενικά-Εισαγωγικά». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015.

Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/PN1518>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Όχι παράγωγα έργα, Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

